

De restauratie van het Jongeriuscomplex is een interessant project dat wij graag op de voet volgen. Deel 1, 2 en 3 uit voorgaande afleveringen van Luider kunt u lezen op: www.linkedmedia.nl/magazines.

Fabrikant Jan Jongerius (1888-1941), ook bekend als Jan Ford, was een zeer succesvol ondernemer en zijn omgeving mocht dat ook weten. In 1938 kwam zijn voor die tijd opmerkelijke villa klaar, naar men aanneemt door Jongerius zelf gebouwd. Sinds de zomer van 2010 wordt deze villa, een rijksmonument, gerestaureerd.

De restauratie van de villa aan de Utrechtse Kanaalweg heeft steeds nieuwe verrassingen in petto voor de Stichting Vrienden van het Jongeriuscomplex en alle bij de restauratie betrokkenen. In april kwam het bericht dat het gehele complex, villa, tuin én kantoor, rijksmonument geworden is. Minder leuk was dat de vooruitstrevende Jan Jongerius nog geen ervaring bleek te hebben met betonbouw: er kwam een stuk balkon naar beneden, vloeren raakten los en voor iedereen was het een wonder dat de villa er nog stond. En toen de constructie van de gevels werd blootgelegd, bleek de bewapening van de ramen onvoldoende steun te bieden aan de gevel. Die moest dus opnieuw gemaakt worden.

Wandschilderingen

Gelukkig zorgde de inzet van leerlingen van de Nimeto opleiding tot restauratieschilder uit Utrecht weer voor een positieve verrassing. In de huiskapel van de villa haalden zij wandschilderingen tevoorschijn, die jarenlang door Defensie aan het oog onttrokken waren door herhaalde schilderbeurten met latex. De kapel was kantoorruimte geworden.

Terwijl de villa compleet gestript is tot op het beton, is alleen in de huiskapel nog de defensieverflaag aanwezig. Deze verflaag

Jongeriuscomplex deel 4
Leerlingen Nimeto leggen verborgen schatten bloot

Monnikengeduld in de huiskapel

is op vele plaatsen gescheurd en om te voorkomen dat alle heftige werkzaamheden in de villa nog meer schade zullen aanrichten zijn leerlingen van de vakschool Nimeto aan het werk gegaan. Want inmiddels was onder andere van oude foto's van de huiskapel bekend dat daar wand-schilderingen gezeten moeten hebben.

Met loep en scalpel

Onder invloed van weer en wind begon afgelopen winter de defensielatex af te bladderen, waardoor op verschillende plaatsen in de villa de wand- en plafond-schilderingen duidelijk werden. In de kapel kwamen onder meer resten van geplooid gewaden en een voet tevoorschijn: 'Als je iets vindt, word je pas echt fanatiek', zegt een van de enthousiaste leerling-restauratieschilders van Nimeto.

'Wanneer maak je nou zoiets mee?', aldus docent en restaurator Willem Coolen, 'zo'n kans stimuleert enorm.'

Begin mei zijn vier leerlingen, onder begeleiding van Coolen, twee dagen in de kapel aan het werk geweest. Met monnikengeduld en chirurgische precisie werd met behulp van scalpelmessen de verflaag verwijderd. De voet bleek van een Christusfiguur te zijn, met links daarvan vier heiligen. Nadat eerder het weer het werk gedaan had, werd nu geprobeerd de verflaag kunstmatig los te weken door middel van natte kompressen. Het werden twee spannende dagen hoog op de ladder, met een loep op het hoofd en de scalpel in de hand. Onder begeleiding van de pneumatische boren, het gebonk van de hamers en het gejang van machines.

1. Leerlingen Nimeto aan het werk. Foto: Irma Gondrie
2. De huiskapel in 1940 (Utrechts Archief)
3. Met chirurgische precisie. Foto: Willem Coolen
4. Detail. Foto: Irma Gondrie
5. Detail. Foto: Irma Gondrie

Werk van Hans Mengelberg?

Alle vondsten werden gefotografeerd en gedocumenteerd. De leerlingen hebben ook naar informatie gezocht in de archieven. Ook deden ze onderzoek naar de schilder en kwamen tot de conclusie dat dit Hans Mengelberg geweest zou kunnen zijn. Deze neef van glazenier Willem Mengelberg was goed bevriend met de familie Van Seumeren, ingetrouwd in de familie Jongerius. Wordt deze kunstschilder Mengelberg door Van Seumeren aanbevolen? Wie de blootgelegde wand-schilderingen vergelijkt met het werk van Hans Mengelberg, geeft de leerlingen gelijk. Al zal verder onderzoek zeker geboden zijn.

De restauratieschilders in spe hebben laten zien dat blootlegging van de schildering mogelijk is, al zal dat veel tijd in beslag nemen. 'Daar gaan we mee verder, zodra het grote werk in de villa klaar is', aldus Willem Coolen, 'want enige rust zou wel prettig zijn.' Om verdere beschadigingen aan het loslatende en opschulpemde stucwerk te voorkomen, zijn de leerlingen begin juni begonnen met het plakken van rijstpapier over de kwetsbare plekken. Dit kan bij restauratie weer verwijderd worden, waardoor deze bijzondere schilderingen blijvend behouden kunnen worden voor de Villa Jongerius. Aldus de aanbevelingen van de leerlingen van Nimeto. ■

Nimeto, de beste vakschool van Nederland

In de Keuzegids voor het Middelbaar Beroeps Onderwijs 2011 wordt Nimeto Utrecht uitgeroepen tot de beste vakschool van Nederland. Zo'n 1200 leerlingen uit heel Nederland volgen daar lessen volgens het Competentie Gerichte Onderwijs, met veel aandacht voor de individuele student. Carisia van Berkel en Anne Nuijen volgen onderwijs in de studierichting Interieur, Decoratie, Exterieur en Bescherming (IDEB) met als specialisatie Restauratie. Net terug van een projectweek in het Franse Ancemont, waar het middenschip van de kerk beschilderd werd anno 1850, werken zij nu aan de kapel van de villa. De opdracht is de praktijk van alles wat ze in de opleiding geleerd hebben: onderzoek, planning, literatuuronderzoek, calculatie, techniek en bouw-historie. Ze vinden het werk heel erg spannend: 'Eerst was er alleen een voet, een hand en wat gewaden. En dan is er een oog dat je aankijkt. Hoe meer je tevoorschijn haalt, hoe fanatieker je wordt. Het is leuk om in het verleden te gaan graven, wel heel anders dan op school.' Ook voor de school is deze samenwerking een unieke kans de praktijk binnen de school te halen.

